

magerd, en een duidelijke verlamming van de achterpooten hadden gekregen, terwijl sommige bloed in hun urine hadden vertoond. Bij lijkopening werden de kenmerkende veranderingen van proefondervindelijke scorbuut gevonden. De dieren van de beide, met hooi B gevoede groepen bleven alle in leven, namen in gewicht toe en waren volkomen gezond; zij worden nog verder waargenomen. Deze uitkomsten doen verschillende vragen opkomen, waarvan enkele door den schrijver worden genoemd, die verder onderzoek eischen en die van belang kunnen zijn voor de voeding van zuigelingen en voor de behandeling van geconserveerde spijzen.

CHIADINI. *La vaccinoterapia nel tifo addominale*. (Riunioni medico chirurgica castrensi, 30 Sett. 1916). — Van 3083 typhuslijders bedroeg de sterfte bij hen, die voorbehoedend waren ingeënt 5.64 pCt., bij de niet ingeënten 11.13 pCt.. De uitkomsten van de vaccine-behandeling van typhus waren zeer gunstig, de sterfte wordt er geringer door, het ziekteverloop wordt minder ernstig en verkort; ook bij paratyphus krijgt men gunstige uitkomsten. De inspuitingen moeten in de aderen of onder de huid in de vroege morgenuren worden gegeven; 300 à 600 millioen kiemen per keer, hoogstens driemaal om den anderen dag. Tegenaanwijzingen zijn ernstiger longverwickelingen (longontsteking) en aandoening van de hartspier.

WOLFFENSBERGER.

BOEKAANKONDIGINGEN.

Einführung in die Unfall- und Invaliditätsbegutachtung. Ein Lehrbuch für Studierende und Aerzte von Prof. M. REICHARDT, Jena. Verlag von GUSTAV FISCHER, 1916. Prijs 16 mark, geb. 17.50 mark.

Wanneer men de rol, die het trauma als oorzakelijk moment thans speelt, vergelijkt met de bescheiden plaats, die het, voordat de sociale wetgeving hoogtij vierde, had, dan wordt het iemand wel eens angstig te moede en vraagt hij zich af, of wij wel op den juisten weg zijn, of dit zoo moet doorgaan en de industrie maar steeds meer kwalen voor haar rekening moet krijgen. Het is daarom wel eens goed, dat REICHARDT als vriend, die ons onze feilen toont, de causaliteitsvraag uiterst kritisch heeft bewerkt en ons op meesterlijke wijze rondvoert door het uitgebreide gebied der ongevals-expertise. Zeer veel, dat hij uit Deutsche bronnen aanhaalt, is ook bij ons van toepassing, al staat het wel vast, dat het niveau bij ons hooger is, en dat wel voornamelijk, omdat de regeling van onze ongevallen-wet medebrengt, dat speciale deskundigen meer van den aanvang af meespreken, dan dat bij onze oostelijke burenen meestal het geval is.

Het is niet de bedoeling dezer aankondiging een volledig overzicht te geven van alles, wat REICHARDT in zijn leerboek van 600 bldz. bespreekt, van alles wat hij onmeedoogenloos uiteenrafelt, van alle adviezen, die hij geeft aan hen, die als deskundigen gehoord kunnen worden. Zie hier echter de titels van de paragrafen zijner inleiding; zij geven eenig denkbeeld van het karakter van het boek: 1. De medewerking der geneesheeren bij de arbeidersverzekering. 2. De nadeelen

van de arbeidsverzekering en de nadeelen van het verzekerd zijn. 3. De geneeskundige expertise en welwillendheid (medelijden). 4. De te strenge beoordeeling. 5. De geneeskundige expertise en de wetenschappelijke kritiek. 6. De deskundige stelle niet als bestaand voor, wat hij niet controleeren kan.

Is het niet goed gezien, deze hoofdstukken eens goed onder de oogen te zien, dat medelijden van enkele deskundigen te hekelen, die advocaat van hun patiënt in plaats van onpartijdig deskundige zijn; te hekelen, dat bij twijfel reeds de deskundige de schaal ten voordeele van den getroffene doet overslaan (in dubiis pro reo) in plaats van het pro en contra uiteen te zetten, geen gevolgtrekking te maken en de beslissing den rechter over te laten? Hoe goed ook, voor de te strenge beoordeeling te waarschuwen! Wij zien beide uitersten ook bij onze deskundigen en meermalen heeft de controleerend-geneeskundige eenvoudig door de keuze van zijn deskundige het in zijn macht, de uitspraak in een bepaalde richting te doen vallen. Om iets te noemen: zijn er niet heelkundigen, die het onzin vinden een gonorrhoeische of tuberculeuze arthritis op een trauma terug te voeren? Zijn er aan de andere zijde geen neurologen, die met het grootste gemak een geval van dementia paralytica, een sclerose en plaques en dergelijke organische zenuwletsels als gevolg van, of verergerd door, een trauma aannemen? Ik weet zeer goed, dat elk geval op zich zelf beoordeeld moet worden en dat wij, hoe het ons ook wetenschappelijk tegen de borst stuit soms, wel in de praktijk mee moeten en verergering van een bestaand lijden aannemen. Intusschen maken wij het toch niet zoo mal, als onze collega's in Duitschland bij het geval, dat REICHARDT aanhaalt; ik vertaal: „Het lichte verschrikken van een echtpaar gedurende een spoorreisje op een „Sekundärbahn” veroorzaakte een proces om schadevergoeding tegen de maatschappij. Eerst maakte het echtpaar op kosten der maatschappij een dure reis naar Madeira. De man beweerde toen, dat zijn gezondheid voor zijn geheele leven geknakt was door het lichte ongeval. De vrouw, die door de reis prachtig gezond geworden was, werd later ziek aan een onderbuikslijden en stierf plotseling (inwendige verbloeding? geen lijkschouwing). Ook deze ziekte en dood moest ongevalsgevolg zijn. Het kind, dat bij het ongeval een foetus van één of twee maanden was, leed later aan chronischen zuigelingsdarmkatarrh en etterige middenoorontsteking. Ook deze ziekte zou gevolg van het ongeval zijn, ontstaan door verzwakking van het kinderlijke organisme in het moederlijf, gelijk dan ook van de zijde der deskundigen werd aangenomen, dat het kind in hoogen graad door het ongeval geschaad was. Al deze beweringen der klagende partij werden door uitvoerige wetenschap-

pelijke (brrr! ref.) rapporten van geziene deskundigen uitvoerig gestaafd!"

Zoo iets is bij ons onmogelijk, ofschoon wij na spoorwegrampen ook al heel wat hebben beleefd. Laten wij daarom niet denken, dat wij geen dergelijke kritiek van noode hebben. Niemand onzer — en dit is geen verrukking over een nieuwigheid, maar een ernstige overtuiging na bestudeering van dit prachtige boek gekregen — mag zonder REICHARDT gelezen te hebben in het vervolg zijn adviezen opstellen. Vóór alles is hier natuurlijk de neuroloog aan het woord, maar dit maakt juist zijn beschouwingen zoo belangwekkend. Zijn de vragen, die wij den neuroloog voorleggen, niet juist de zeer moeijlike?

Zeer treffen mij ook de beschouwingen, die de schrijver wijdt aan het belang om onmiddellijk na het ongeval de diagnose juist te stellen en daarvoor goed waar te nemen. Ook wij kennen dat tobben met de diagnose van commotio cerebri en fractura cranii en niet genoeg kan er ook bij ons op gehamerd worden, dat de beginverschijnselen goed moeten worden waargenomen. Hoe dikwijls ontbreekt niet de zoo noodige waarneming van den pols? Wordt de diagnose hersenschudding gesteld, dan moet zij uitvoerig gestaafd worden, verlangt REICHARDT, anders mag zij niet met zekerheid gesteld worden.

Terecht eischt REICHARDT, dat psychische schok alleen dan worde aangenomen, als er werkelijk een psychisch trauma is geweest. Dit wordt meermalen niet voldoende nagegaan.

Hoe REICHARDT denkt over de tegenwoordige causaliteitsopvatting in de ongevalsgeneeskunde blijkt, vooral ook uit de titels van de paragrafen van het vierde hoofdstuk van zijn boek, dat over „de oorzaken der ziekten handelt”; ik geef ze hier onvertaald: „Der nur scheinbar ursachliche Zusammenhang”; „Die Umkehr der Kausalität”; „Der ätiologische Aberglaube”; „Die Überschätzung einmaliger äusserer Ursachen”; „Die falsche ärztliche Beweisführung”; enz.. Overal documenteert hij met aanhaling uit rapporten en is daarbij dikwijls scherp; bijv.: Een deskundige zegt: „de ervaring leert ons, dat in aansluiting aan een trauma een paralysis agitans kan optreden”. Deze overweging — zegt REICHARDT — past ook voor een onweer, voor een maansverduistering, welke eveneens na een trauma kunnen optreden!

Referent wenscht dit zeer bijzondere boek in handen van allen, die in Nederland met ongevallen-expertise te doen hebben, al zullen wij in enkele gevallen niet zoo veel afwijzen als REICHARDT; zeker zal dit werk echter ten goede moeten komen aan de juistheid der beslissingen over verband van letsel met ongeval en daarom is het ons toch alleen te doen.